

УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ

ЛЮБАРОВ Володимир Михайлович

УДК 338.45:69].001.5

**ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЩОДО СТРАТЕГІЇ
РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ
(НА ПРИКЛАДІ ПІДПРИЄМСТВ
БУДІВЕЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ
ТА ЖИТЛОВОГО БУДІВНИЦТВА)**

25.00.05 - галузеве управління

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з державного управління

Київ - 2000

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Українській Академії державного управління при Президентові України.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент

ДОВГАНЬ Людмила Євгенівна,
Національний технічний університет
України “КПІ”,
доцент кафедри менеджменту.

Офіційні опоненти: доктор технічних наук, професор

БУШУЄВ Сергій Дмитрович,
Київський державний технічний
університет будівництва і архітектури,
завідувач кафедри проектного
менеджменту;

кандидат економічних наук

БОРИСЕНКО Зоя Миколаївна,
Антимонопольний комітет України,
перший заступник голови.

Провідна установа: Економічний науково–дослідний

інститут Міністерства економіки
України, відділ проблем економічної
стратегії прогнозування та регулювання
економіки, м.Київ.

Захист відбудеться 07.02.2000 року о 16 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.810.01 в Українській Академії державного управління при Президентові України за адресою: 03057, м. Київ, вул. Ежена Потьє, 20.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Української Академії державного управління при Президентові України за адресою: 03057, м. Київ, вул. Ежена Потьє, 20.

Автореферат розісланий 05.01.2001 року

Вчений секретар

спеціалізованої вченої ради

В.А. Шахов

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Вступ. Від якості та ефективності державного управління в будь-якій країні залежить ефективність функціонування економіки. Причиною тривалої кризи в Україні є не лише нерозвиненість ринкових відносин та інституцій, але й недооцінка та слабкість державного управління. Державне управління перехідним станом економіки України може мати два основні напрями: поточне регулювання та керівництво стратегічними змінами (зміна галузевої і технологічної структури економіки, підвищення конкурентоспроможності, зміна структури імпорту-експорту).

Зміна структури економіки та стратегії розвитку відбувається в результаті поєднання двох процесів: державного управління (законодавство, індикативне планування, оподаткування, захист внутрішнього ринку, режим амортизації, процентна ставка, курс національної валюти) та стратегічного планування на самих підприємствах (мікрорівень).

Актуальність теми. Актуальність теми зумовлена роллю, яку відіграло державне управління у відновленні економіки післявоєнних ФРН, Франції, Японії, Південної Кореї, сучасним впливом держави на економічний розвиток, а також фактичною відсутністю обґрунтованої стратегії розвитку економіки України в даний час на всіх рівнях управління. Перехід від адміністративно-планової до відкритої ринкової економіки відбувся досить швидко, протягом кількох років, до чого верхній рівень управління економікою і менеджмент українських підприємств були абсолютно не готові. Найслабшим місцем у цих умовах виявилась фактична відсутність двох основних функцій: стратегічного планування розвитку й маркетингу. Це позначається на фінансових результатах діяльності підприємств, темпах виходу з кризи й майбутньому української промисловості в цілому, хоч певна частина підприємств методом проб і помилок знаходить шлях поточного виживання.

На даний час в Україні в працях В.Г.Атаманчука, Ю.С.Архангельського, В.М.Геєця, В.І.Голікова, С.Д. Бушуєва, І.І.Лукінова, А.Ф.Павленка, М.Г.Чумаченка та інших широко досліджуються проблеми управління перехідною економікою та відновлення економічного зростання. За короткий час опубліковані роботи з різних аспектів державного управління - В.І.Лугового, В.М.Князева, О.А.Машкова, О.Мосова, Н.Р.Нижник, В.А.Рєбкала, В.А.Скуратівського, О.Оболенського. Існує зарубіжна література з питань економіки державного сектора та прийняття рішень - праці Г.Райта, Р.Тейлора, М.Вереша, Дж.Е.Стігліца. Разом із тим проблема обґрунтування державної політики щодо стратегії розвитку підприємств галузі в перехідному стані економіки майже не висвітлена. Зокрема, залишаються недослідженими:

- теоретичні засади впливу державного управління на стратегію розвитку підприємств галузі в перехідному стані економіки;
- зміст і спрямованість державного управління галузями та підприємствами в цих умовах;

- методичні аспекти дослідження ринку та прогнозування попиту в умовах системної соціально-економічної кризи;

- методика варіантного прогнозу потреби та платоспроможного попиту на довгострокову перспективу при значному тіньовому секторі;

- поєднання маркетингових досліджень та пошуку “ніші” для вітчизняних виробників в умовах відкритого ринку, нестачі інвестицій та жорсткої іноземної конкуренції;

- обґрунтування характеристик продукції, максимально наближених до вимог попиту, й (на цій основі) досягнення конкурентоспроможності в довгостроковій перспективі.

Саме ці питання визначили вибір теми, мету, предмет і об’єкт дисертаційного дослідження.

Об’єкт дослідження - підприємства взаємопов’язаних галузей будівельних матеріалів та житлового будівництва. У зв’язку з тим, що проблема стратегічного розвитку будівництва в Україні є обширною і комплексною, ми обмежим своє завдання розглядом основних її питань на прикладі підприємств будівельних матеріалів та житлового будівництва.

Предмет дослідження - комплекс теоретичних, методичних та практичних аспектів обґрунтування державної стратегії розвитку підприємств галузі в умовах перехідного стану економіки.

Зв’язок роботи з науковими планами, програмами, темами. Тема передбачена планом науково-дослідної роботи Української Академії державного управління при Президентові України за комплексним науковим проектом “Державне управління та місцеве самоврядування” ДР №0200U004103 і належить до теми: “Удосконалення державного управління економікою”.

Метою дослідження є науково-теоретичне обґрунтування теоретичних і методичних підходів державної політики щодо стратегії розвитку підприємств галузі, оцінки галузевого ринку в умовах перехідного стану економіки на прикладі ринку будівельних матеріалів та житлового будівництва, комплексний аналіз перспектив зазначеного ринку до 2010 року, визначення найбільш ефективних сегментів ринку та характеристик продукції, максимально наближених до вимог попиту, розробка на цій основі рекомендацій щодо стратегії розвитку підприємств на середньо- та довгострокову перспективу.

Мета дослідження передбачає такі завдання:

- проаналізувати стан, масштаби державного управління в економіці;

- визначити зміст і спрямованість державної політики щодо розвитку підприємств галузі, його цілі та етапи;

- дослідити методичні підходи до аналізу стану виробництва в конкретній галузі (на прикладі ринку будівельних матеріалів та житлового будівництва в Україні);

- розкрити методичні підходи до оцінки потреб у житлі відповідно до соціальних стандартів на довгострокову перспективу;

- обґрунтувати методику середньо- та довгострокового прогнозування попиту на житло та будівельні матеріали в умовах перехідного стану економіки;

- визначити методику обґрунтування характеристик продукції будівельних матеріалів, максимально наближених до вимог попиту;

- розробити рекомендації щодо стратегії розвитку конкретних підприємств.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань використані загальнонаукові методи. *Конкретно-пошукові:* теоретичний аналіз, синтез, порівняння наукових праць вітчизняних та зарубіжних учених з питань державного управління економікою та формування стратегії розвитку.

Метод індукції та дедукції, обліку фактографічного матеріалу - для розкриття методичних підходів до оцінки потреб у житлі; *економіко-математичного моделювання, прогнозування, екстраполяції та аналогій, математичні методи* - для обґрунтування методики середньо- та довгострокового прогнозування попиту на житло, будівельні матеріали, характеристик продукції будівельних матеріалів, співставлень, логічного узагальнення, теоретичного моделювання; *структурно-функціональний метод* - для розробки рекомендацій щодо стратегії розвитку конкретних підприємств.

Для сегментації ринку проведено опитування потенційних споживачів та експертів.

Гіпотеза дослідження базується на припущенні, що реалізація запропонованих заходів дасть можливість визначення оптимальних варіантів упровадження економічної політики щодо підприємств будівельної галузі й розв'язання житлової проблеми в Україні.

Наукова новизна роботи полягає у визначенні та обґрунтуванні нових методичних підходів до впровадження державної політики щодо стратегії розвитку підприємств галузі, дослідження ринку, прогнозування попиту в умовах перехідного стану економіки. Запропоновано нові підходи до визначення стратегії розвитку підприємства в умовах кризи та гострої іноземної конкуренції. Конкретизовано окремі теоретичні положення щодо зв'язку стратегічного маркетингу з варіантним прогнозом потреб, запропоновано єдиний підхід до визначення потреби населення різних міст України в житлі.

У дисертації вперше:

- дано теоретичне обґрунтування цілей та змісту державної політики щодо стратегії розвитку галузі;

- дано аналіз чинників скорочення ринку будівельних матеріалів та житлового будівництва, побудовано економетричні моделі виробництва будівельних матеріалів та введення житла;

- проведене комплексне дослідження економічних, соціальних та техногенних факторів, що впливатимуть на потребу в житлі в Україні на довгострокову перспективу;

- уточнено методику прогнозування попиту на основі варіантного прогнозу валового внутрішнього продукту та коефіцієнтів еластичності;

- запропоновано вдосконалення методики сегментації ринку: поєднання процесів макро- та мікросегментації, а також оцінки сегментів з точки зору потенційних покупців та експертів.

Практичне значення одержаних результатів полягає у: створенні комплексу методик для виконання на макро- та мезорівнях нової функції управління “обґрунтування державної стратегії розвитку підприємств галузі”; конкретному дослідженні ринку будівельних матеріалів та житлового будівництва в Україні, якими можуть скористатись органи центрального галузевого управління, окремі фірми й підприємства; визначенні основних чинників, що впливатимуть на потребу в житлі в Україні до 2010 р.; побудові довгострокового прогнозу попиту на житло як орієнтиру для визначення стратегії розвитку підприємств будівельних матеріалів та житлового будівництва, напрямів реструктуризації галузі та капітальних вкладень.

Ряд пропозицій автора впроваджені в практику роботи підприємств будівельних матеріалів і організацій. Вони пройшли апробацію на ВАТ “Дарницький завод ЗБК”; у Державному Комітеті будівництва, архітектури та житлової політики України.

Так, реалізація розробленого плану стратегічного маркетингу для ВАТ “Дарницький завод ЗБК” дозволяє з урахуванням існуючої кон’юнктури ринку, економічних інтересів споживачів і можливостей заводу розробити маркетингову стратегію для кожного ринку, оптимізувати асортиментний план реалізації, орієнтований на досягнення максимального прибутку (довідка № 967 від 30.08.2000 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійним науковим дослідженням. До особливого одноосібного внеску автора слід віднести:

- розроблені методичні аспекти впровадження державної політики (на прикладі галузей будівельних матеріалів та житлового будівництва);

- запропоновано методику варіантних розрахунків необхідного приросту житлового фонду;

- запропоновано методику обґрунтування характеристик продукції, максимально наближених до вимог попиту (на прикладі будівельних матеріалів для спорудження житла).

У дисертації ідеї та розробки, що належать співавторові Л.С.Довгань, разом з якою були написані наукові праці, не використовувались.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертаційної роботи обговорювались на засіданнях кафедр економіки і фінансів, економічної політики Української Академії державного

управління при Президентові України; на кафедрі менеджменту факультету менеджменту та маркетингу Національного технічного університету України “КПІ”. Результати досліджень доповідались на IV всеукраїнській науково-практичній конференції “Управління організацією: діагностика, стратегія, ефективність” у Трускавці (1998 р.), на науково-практичній конференції Української Академії державного управління при Президентові України в Києві (1999 р.).

Публікації. Результати наукових досліджень знайшли відображення в 11 наукових працях, з яких 5 - у фахових виданнях та в матеріалах 2-х науково-практичних конференцій.

Обсяг і структура дисертації. Дисертаційна робота скла-дається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації 170 сторінок друкованого тексту; 39 таблиць та 6 рисунків, додатки на 11 сторінках, що включають 4 таблиці та 2 анкети опитування. Список використаних джерел містить 170 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У вступі обгрунтовано актуальність наукового дослідження, сформульовано його мету, визначено масштаби пошуків та комплекс завдань, викладено методи досліджень, досягнуті результати, наукову новизну, теоретичну й практичну значущість отриманих результатів та їх апробацію.

У першому розділі - “Теоретичні засади впливу державного управління на стратегію розвитку підприємств галузі” - розглядаються питання ролі, функцій, шляхів розвитку державного управління щодо підприємств будівельного комплексу. Зазначається, що державне управління відіграє ключову роль в сучасних ринкових умовах. Причиною тривалої кризи в Україні є не лише нерозвиненість ринкових відносин та інституцій, але й недооцінка значення та слабкість державного управління. Стверджується ідея, відповідно до якої державне управління в перехідному стані економіки України повинно мати два основні напрями: поточне регулювання й керівництво стратегічними змінами (зміна галузевої і технологчної структури економіки, підвищення конкурентоспро-можності, зміна структури імпорту-експорту).

Доведено, що зміна структури економіки та стратегії розвитку відбувається в результаті поєднання двох процесів: державного управління (законодавство, оподаткування, захист внутрішнього ринку, режим амортизації, процентна ставка, курс національної валюти) та стратегічного планування на самих підприємствах (мікрорівень). Стратегія розвитку підприємств має розроблятися з урахуванням макропараметрів державного управління (або їх довгострокового прогнозу) та специфіки перехідної економіки.

У розділі констатується, що антикризове управління підприємством починається з моменту вироблення його місії та номенклатури. Оскільки місія, цілі й номенклатура більшості підприємств України визначені задовго до 1990 р., проблема полягає в перегляді місії, цілей і завдань розвитку з урахуванням змін економічного середовища, що сталися протягом 1991-1998 рр. Перегляд стратегії розвитку та номенклатури підприємства пов'язаний ретельним аналізом макро- й мікросередовища підприємства. Пропонується порядок відображення впливу економічного середовища на основні показники розвитку підприємства.

Аналіз показав, що найбільш доцільним для основної маси підприємств України є поєднання (комбінація) новаторської та творчої стратегій, суть яких полягає у виявленні найактуальніших потреб споживачів (промислових, сектора загального державного управління, торгових посередників та домашніх господарств) та оновленні товарів і ринків для задоволення потреб.

Інформаційною базою дисертації є: Закони України, Укази Президента України, Постанови Кабінету Міністрів України, нормативні акти центральних органів виконавчої влади, дані національних рахунків та міжгалузевих балансів, офіційна статистична інформація, публікації наукової та періодичної преси.

У другому розділі - "Макродослідження ринку та стану виробництва будівельних матеріалів і житлового будівництва в Україні" - проведено аналіз тенденцій у промисловості будівельних матеріалів та житловому будівництві за період із 1990 по 1999 рр. Аналіз динаміки, точніше спаду в будівництві та промисловості будівельних матеріалів на основі міжгалузевих балансів за 1990 та 1996 рр. дозволив отримати певні оцінки й висновки. Спад у галузі будівельних матеріалів через міжгалузеві зв'язки викликав зменшення обсягів виробництва в усіх інших галузях, продукцію яких споживають підприємства будівельних матеріалів, насамперед в галузях транспорту та зв'язку, а також нафтогазовій промисловості. Для характеристики ступеня залежності між промисловістю будівельних матеріалів та іншими галузями в роботі скористались коефіцієнтами повних витрат у міжгалузевих балансах за 1990 та 1996 рр., які були поділені на значення максимального коефіцієнта. У міжгалузовому балансі за 1990 рік максимальний коефіцієнт мали галузі транспорту та зв'язку, у 1996 - нафтогазова промисловість.

У роботі показано, як змінювались міжгалузеві зв'язки промисловості будівельних матеріалів під впливом зростання внутрішніх цін на енергію та інші ресурси до світових, а також змін у структурі випуску будівельних матеріалів (точніше нерівномірного спаду в різних підгалузях). Оскільки промисловість будівельних матеріалів найтісніше пов'язана з транспортом та зв'язком, зменшення виробництва перших призводить до скорочення вантажних перевезень.

У 1990-1998 рр. якісно змінились умови функціонування промисловості будівельних матеріалів. Стався перехід від системи адміністративно-планового управління переважно до ринкових відносин, швидке наближення внутрішніх цін до світових, приватизація, відмова від державного контролю за виробництвом та імпортом-експортом. У результаті порушення системи міжгалузевих зв'язків промисловості будівельних матеріалів і зв'язків у середині галузі. Основними чинниками руйнування ми вважаємо різні темпи зростання цін, збільшення транспортних витрат, зміну структури попиту, різний рівень рентабельності виробництва та експорту, швидке нарощування імпорту. Наслідком, є відсутність єдиної системи економічних та технологічних зв'язків, певних пропорцій потужностей чи єдиного потенціалу галузі, а залишились тільки окремі “острівки” з різним рівнем конкурентоспроможності й перспективами виживання. Саме під цим кутом розглядаються залишки галузі промисловості будівельних матеріалів.

У роботі проведено моделювання основних факторів звуження ринку будівельних матеріалів та житлового будівництва, запропоновано зміни системи забезпечення населення житлом.

У результаті проведеного дослідження питань функціонування підприємств галузі, аналізу мотиваційних чинників щодо простого й розширеного відтворення будівельної продукції зроблено висновки:

- в Україні поки що стихійно відбувається перехід до змішаної системи забезпечення житлом населення, при чому частка і роль держави неухильно скорочується, тому можна очікувати отримання чисто ринкової системи з усіма їх негативними рисами;

- розподільча система забезпечення міського населення житлом має значні негативні наслідки, з яких окремі (монополізм, мотивація до праці, матеріальне наповнення грошової маси) можуть бути подолані досить швидко, а інші (неефективне житло, низький коефіцієнт використання вкладених ресурсів) - через тривалий час;

- перехід до змішаної системи забезпечення житлом вимагає створення комплексу умов та змін, серед яких приватизація житла є лише першим кроком;

- щоб збалансувати роль держави й ринку в змішаній системі забезпечення житлом населення, слід посилити увагу держави до фінансових джерел житлового будівництва та механізму їх залучення.

У третьому розділі - “Методичні аспекти обґрунтування державної стратегії розвитку підприємств галузі” - досліджено фактори, що впливатимуть на ринок будівельних матеріалів та потребу населення в житлі в довгостроковій перспективі; розроблено методіку варіантних розрахунків необхідного приросту житлового фонду; запропоновано нові методичні підходи до

прогнозування платоспроможного попиту та сегментації ринку; викладається методика обґрунтування характеристик продукції, максимально наближеної до вимог попиту.

Отримані в роботі результати розрахунків можливих значень приросту житлового фонду (з диференціацією на соціальне житло, для середнього класу, заможних людей та офісів) можуть використовуватись окремими підприємствами, як сумарна верхня оцінка обсягів робіт, в яких треба вибороти свою частку. У сьогоdnішніх умовах формування функції “стратегія державного управління розвитком підприємств галузі” вимагає методичного забезпечення способів її виконання на макро- та мезорівнях.

За змістом управлінські завдання, що передбачає дана функція, мають багато спільного з індикативним плануванням економічного розвитку та стратегією розвитку й стратегічним маркетингом великої корпорації.

Розглянуто найголовніші питання стратегічного аналізу та планування, які не під силу вирішувати основній масі українських підприємств через відсутність належно підготовлених кадрів, методик та інформації. Виконання цих завдань на етапі перехідної економіки має взяти на себе вища ланка управління - департаменти стратегічного розвитку галузей в Міністерстві економіки чи в галузевих міністерствах (що наразі відсутні).

Доведена до підприємств інформація з питань аналізу, прогнозування платоспроможного попиту, обґрунтування характеристик продукції може слугувати для розроблення їх власної стратегії розвитку та маркетингу. Інформація щодо майбутньої податково-кредитної, валютної та структурної політики уряду має бути предметом окремого розгляду.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження й узагальнення його результатів підтверджують гіпотезу й дають підстави зробити такі висновки:

1. Об'єктами державної стратегії розвитку підприємств галузі можуть бути підприємства як недержавної (у межах структурної політики), так і державної власності. Щодо останніх вплив може бути прямим через призначення менеджерів або членів правління корпорацій. Державна стратегія розвитку підприємств галузі повинна відбуватись з урахуванням цілей управління Українською державою, хоча вони досі сформульовані лише в загальному вигляді. Як такі, що найближче пов'язані з державною стратегією розвитку підприємств, можна назвати слідуючі цілі стратегічного управління:

- перехід до стійкого економічного розвитку;
- досягнення соціальної стабільності;

- створення для населення середовища проживання, що відповідає потребам його безпеки, матеріальним потребам, історичним та духовним традиціям.

2. Розроблення державної стратегії розвитку підприємств галузі може складатися з таких етапів:

- макродослідження ринку, стану, тенденцій показників і конкурентоспроможності підприємств галузі;

- класифікація існуючих підприємств із точки зору конкурентоспроможності й ефективності розвитку на перспективу з використанням інструментів маркетингу;

- довгострокове прогнозування потреби в продукції підприємств галузі, визначення місця галузі в структурі економіки України;

- визначення форм і напрямів державної підтримки наміченої стратегії розвитку підприємств галузі з урахуванням обмеженості ресурсів.

3. Недосконалість (та специфіка) українського ринку блокують необхідні структурні зрушення; держава виявляє недостатню зацікавленість у представленні вітчизняної продукції на внутрішньому ринку, збереженні суміжних галузей, захисті внутрішнього ринку. Практично відсутня державна політика залучення іноземних інвестицій та ефективної приватизації. Усе це зумовлює особливості розроблення стратегії розвитку підприємств в Україні:

- відсутність надійної прогнозованої інформації для визначення стратегії, оскільки зовнішнє середовище можна характеризувати як недостатньо регульовану систему, в якій відсутнє централізоване управління матеріальними потоками й неналагоджене регулювання фінансових потоків (ті ж неплатежі);

- управління “за слабкими сигналами”, використання законних і передовсім незаконних способів виживання;

- відсутність капіталів і кадрів, необхідних для визначення й реалізації стратегії розвитку підприємств.

4. Зміна структури економіки та стратегії розвитку галузі відбувається шляхом поєднання двох процесів - державного управління (законодавства, оподаткування, захист внутрішнього ринку, процентні ставки, індикативне планування тощо) та стратегічного планування на самих підприємствах (на мікрорівні). Відправним моментом побудови будь-якої стратегії, а тим більше державної стратегії розвитку підприємств галузі, є аналіз стану виробництва та зовнішнього середовища. Аналіз конкретного об'єкта дослідження - галузі будівельних матеріалів та житлового будівництва показав:

- у будівництві та виробництві будівельних матеріалів в Україні протягом 1991-1999 рр. стався обвальний спад, що має макропричини та макронаслідки;

- у результаті спаду у великому, але застарілому будівельному комплексі України фактично працюють лише окремі життєздатні елементи, оскільки порушились економічні, а частково й технологічні зв'язки, випали неконкуренто-спроможні, або ті, що залишились без замовлень ланки;

- із точки зору пристосованості до нових умов підприємства й організації будівельного комплексу можна поділити три групи:

А - ті, що мають порівняно нове обладнання, технології, хороший менеджмент, нормально працюють зараз і мають перспективи;

В - підприємства й організації, що мають певний набір факторів виживання, але потребують реконструкції та інвестицій;

С - безнадійні, що підлягають закриттю;

- до груп А і В потрапляють переважно підприємства, що виробляють експортну, або потенційно експортну продукцію, оскільки внутрішній попит на будівельні матеріали падає разом з капітальними вкладеннями. Тому майбутнє галузі будівельних матеріалів залежить від того, як швидко ці підприємства переорієнтуються на експорт і які ніші вони знайдуть собі на зовнішніх ринках (зокрема СНД). Доля підприємств з малотранспортабельною продукцією (стінові матеріали, конструкції) цілком залежить від конкурентоспроможності та динаміки інвестицій у регіонах. Мікрооцінка конкуренто-спроможності підприємств галузі будівництва та будівельних матеріалів за показником продуктивності показала, що будівництво та промисловість будівельних матеріалів були неконкурентоспроможними вже в 1990 р.

5. Побудовано дерево причин та економетричні моделі основних факторів скорочення ринку будівельних матеріалів та житлового будівництва. Вони показали, що основними факторами падіння обсягів виробництва будівельних матеріалів у 1991-1998 рр. було зменшення величини ВВП (у % до 1990 р.), сумарних обсягів капітальних вкладень (також у % до 1990 р.) та збільшення частини імпортих будівельних матеріалів на внутрішньому ринку України. Фактор зростання цін на продукцію підприємств будівельних матеріалів виявився несуттєвим. Головними чинниками спаду в житловому будівництві за цей же період були рівень ВВП (у % до 1990 р.) та обсяги капітальних вкладень у житлове будівництво (у % до 1990 р.). Протидіючим фактором - валовий прибуток, змішаний дохід (у % до випуску продукції житлового будівництва).

6. Попит на будівельні матеріали залежить від обсягів спорудження житла, а в кінцевому підсумку - від потреби населення України на дострокову перспективу. Аналіз показав, що потреба в прирості житлового фонду, принаймі до 2010 р., визначатиметься соціальними факторами (житло для людей, які його не мають і не володіють коштами для придбання чи спорудження), економічними (значним відставанням у забезпеченості житлом на душу населення від середньоевропейського рівня,

малим відсотком населення, який може самофінансувати поліпшення своїх житлових умов) та техногенними (наявність значного фонду тонкопанельних “хрущовок”, зсуво- та сейсмонебезпечних ділянок забудови).

7. Розроблено методику варіантного розрахунку необхідного приросту житлового фонду, що враховує зазначені групи факторів і до певної міри пов’язана з класифікацією потреби за А.Маслоу.

8. Основний тягар фінансування житлового будівництва надалі буде нести населення. У прогнозі капітальних вкладень населення в будівництво житла слід враховувати доходи населення в офіційному й тіньовому секторах. При сучасному рівні життя будувати собі житло може незначна частина населення, саме її реальні доходи та попит на житло у найближчі 3-5 років доцільно вивчати.

9. Слід запровадити нові підходи до прогнозування платоспроможного попиту та сегментації ринку будівельних товарів, що ґрунтується на поєднанні в одному процесі макросегментації (тобто виділення сегментів товарів) та мікросегментації (виділення сегментів покупців у сегментах товарів).

Розроблений автором комплекс методик обґрунтування державної стратегії розвитку галузі (на прикладі будівельних матеріалів та житлового будівництва) може знайти практичне застосування на макро- та мезорівнях управління.

Оскільки через відсутність необхідних кадрів, методик та інформації вирішення задач стратегічного аналізу та планування не під силу більшості українських підприємств, виконання цих функцій у масштабах галузі з наступним інформуванням підприємств має взяти на себе вища ланка управління. На нашу думку, це можуть бути департаменти стратегічного розвитку галузей які необхідно створити у Міністерстві економіки або в галузевих міністерствах.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Любаров В.М. Нові підходи до розробки державної стратегії підприємств будівельних матеріалів та житлового будівництва // Вісн. УАДУ. - № 3. - 1999. - С. 118-123.

2. Любаров В.М. Створення механізму державного регулювання житлового будівництва в Україні до 2010 р. з урахуванням потреб та платоспроможного попиту населення // Вісн. УАДУ. - № 4. - 1999. - С. 292-296.

3. Любаров В.М. Особливості державного регулювання у сфері розробки стратегії розвитку підприємств з виробництва будівельних матеріалів та житлового будівництва // Проблеми наукового забезпечення адміністративної реформи в Україні: Зб. наук. пр. УАДУ / За заг. ред. В.І.Лугового, В.М.Князева. - К.: Вид-во УАДУ, 1999. - Вип. 2. - В 2 ч. Ч. 1. - С. 259-263.

4. Любаров В.М. Макро- та мікросегментація ринку житла в Україні // Економ. часоп. - 1999. - № 10. - С. 50-52.
5. Любаров В.М., Довгань Л.Є. Тенденції розвитку та перспективи ринку будівельних матеріалів та житлового будівництва в 1990-1997 рр. в Україні // Експрес-новини: наука, техніка, виробництво. - 1997. - № 23-24. - С. 3-5.
6. Любаров В.М. Тенденції змін у системі забезпечення населення України житлом // Експрес-новини: наука, техніка, виробництво. - 1997. - № 23-24. - С. 5-6.
7. Любаров В.М., Довгань Л.Є. Основні чинники скорочення ринку будівельних матеріалів та житлового будівництва // Експрес-новини: наука, техніка, виробництво. - 1997. - № 23-24. - С. 6-8.
8. Любаров В.М. Економічні, техногенні та соціальні проблеми житлового фонду України // Експрес-новини: наука, техніка, виробництво. - 1998. - № 3-4. - С. 39-41.
9. Любаров В.М., Довгань Л.Є. Прогноз потреби та платоспроможного попиту населення України у житлі до 2010 р. // Експрес-новини: наука, техніка, виробництво. - 1998. - № 3-4. - С. 41-45.
10. Любаров В.М. Формування стратегії розвитку виробництва будівельних матеріалів // Управління організацією: діагностика, стратегія, ефективність: Матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф., 26-28 берез. 1998 р. - К.-Трускавець: НТУУ “КПІ”, КНЕУ, ДДПІ, 1998. - С. 90.
11. Любаров В.М. Методичні підходи до прогнозування ринку будівельних матеріалів та житлового будівництва // Управління організацією: діагностика, стратегія, ефективність: Зб. матеріалів IV Всеукр. наук.-практ. конф., 26-28 берез. 1998 р. - К.-Трускавець: НТУУ “КПІ”, КНЕУ, ДДПІ, 1999. - С. 147-153.

АНОТАЦІЯ

Любаров В.М. Державна політика щодо стратегії розвитку підприємств галузі. - Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.05. - галузеве управління: управління економікою. - Українська академія державного управління при Президентові України, Київ, 2001.

Дисертацію присвячено визначенню та обґрунтуванню нових методичних підходів до впровадження державної політики щодо стратегії розвитку підприємств галузі житлового будівництва та будівельних матеріалів.

У роботі досліджено можливість визначення оптимальних варіантів упровадження економічної політики в будівельній галузі й розв’язання житлової проблеми в Україні.

Обґрунтовано комплекс методик для виконання нової функції управління “обґрунтування державної стратегії розвитку галузі”.

Проаналізовано перспективу галузевого ринку до 2010 року, складено прогноз попиту на житло для визначення стратегії розвитку галузі й запропоновано нові методичні підходи до прогнозування платоспроможного попиту на сегментації ринку.

У дисертації використано досвід зарубіжних країн в умовах перехідної економіки та реформування управління галуззю.

Ключові слова: державне управління, державна політика, стратегія розвитку, галузь, підприємство, макродослідження ринку, маркетингова політика.

АННОТАЦІЯ

Любаров В.М. Государственная политика к стратегии развития предприятий отрасли. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата наук государственного управления по специальности 25.00.05 - отраслевое управление: управление экономикой. - Украинская Академия государственного управления при Президенте Украины, Киев, 2001.

Диссертация посвящена определению и обоснованию новых методических подходов к внедрению государственной политики в стратегии развития предприятий отрасли жилищного строительства и строительных материалов.

В работе исследована возможность определения оптимальных вариантов внедрения экономической политики в строительной отрасли и решения жилищной проблемы в Украине.

Автором исследования разработан и обоснован комплекс методик для исполнения на макро- и мезоуровнях новой функции управления “обоснование государственной стратегии развития отрасли”.

Осуществлён анализ перспектив отраслевого рынка до 2010 года, определены его наиболее эффективные сегменты и характеристики продукции соответственно спросу.

В результате исследования составлен долгосрочный прогноз спроса на жильё как ориентир для определения стратегии развития предприятий строительных материалов и жилищного строительства, направлений реконструкции отрасли и капитальных вложений.

На этой основе разработаны рекомендации по стратегии развития предприятий на средне- и долгосрочную перспективу.

Предложены новые методические подходы к прогно-зированию платежеспособного спроса и сегментации рынка.

Определены положительные и отрицательные особенности исследуемой проблемы и на их основе внесены предложения по использованию опыта зарубежных стран в условиях переходной экономики и реформирования управления отраслью.

Результаты исследования теоретических, методических и практических аспектов обоснования государственной стратегии развития предприятий отрасли в условиях переходной экономики помогут глубже раскрыть содержание и направленность функции государственного управления отраслью на всех уровнях.

На примере взаимосвязанных и социально значимых отраслей строительных материалов и жилищного строительства проведено макроисследование рынка, эконометрические модели выпуска продукции этих отраслей.

В работе нашли отражение также результаты исследования научных работ украинских и зарубежных учёных.

Ключевые слова: государственное управление, государственная политика, стратегия развития, отрасль, предприятие, макроисследования рынка, маркетинговая политика.

ABSTRACT

LYUBAROV V.M. Public policy for sector development strategy /based on housing construction sector, including enterprises producing housing construction materials/.- Manuscript.

Dissertation for the candidate's degree in Public Administration, speciality 25.00.05. - sector administration: Administration of Economy. - Ukrainian Academy of Public Administration, office of the President of Ukraine, Kyiv, 2001.

Summary

The dissertation is devoted to the definition and grounding of new methodological approaches to the implementation of public policy in the development strategy of housing construction and construction materials producing enterprises.

The possibility of the implementation of optimal ways of economic policy in the sphere of construction and housing in Ukraine has been researched and presented in the paper.

The author has elaborated and introduced a complex of methods for a new administration function at micro and macro levels "National strategy of sector development".

Analysis of sector market prospects till the year of 2010 have been made; the most effective segments of this market and characteristics of output in accordance with the demand have been defined.

As a result of the research a long-term housing demand forecast has been made. It should define the development strategy of housing construction, construction materials enterprises, sector reconstruction and capital investment.

The research allowed to work out some recommendations for the enterprises development strategy for medium and long-term perspective.

New methodological approaches to forecasting of solvent demand and market segmentation have been proposed.

Positive and negative peculiarities of the problem under research have been considered, proposals for application of foreign experience in the state under transition, reforming its sector administration, have been made.